

Oppdaterte trekk for
fremtidens næringsliv

Veikart for fremtidens næringsliv

Statusrapport 2022

Neste trekk - Oppdaterte trekk for fremtidens næringsliv
© Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) 2022

Utgitt januar 2022

Trykk: Erik Tanche Nilssen AS

*«Norge må nå lykkes med to ting:
Å skape flere produktive jobber og
å kutte utslipp. Det er avgjørende for
å bevare et bærekraftig samfunn.»*

Innhold

Skape jobber og kutte utslipp	side 7
Status for NHOs ti ambisjoner ved inngangen til 2022	side 13
Status for vekstmulighetene i fremtidens næringsliv	side 23
En grønnere økonomi	side 24
En mer digital økonomi	side 28
En mer tjenestebasert økonomi	side 30
En mer internasjonal økonomi	side 34
Forsterkede trekk fra 2022	side 37

Skape jobber og kutte utslipp

Norge må nå lykkes med to ting, å skape flere produktive jobber og å kutte utslipp. Det er avgjørende for å bevare et bærekraftig samfunn.

NHOs veikart for fremtidens næringsliv, Neste trekk, ble lansert i august 2020. Veikartets formål er å peke retning for en sosial, økonomisk og miljømessig bærekraftig utvikling i Norge. Veikartet viste hvordan bedrifter og myndigheter kan gripe mulighetene og omstille seg slik at Norge i 2030 er et godt samfunn å leve og drive virksomhet i. I veikartet presenterte NHO ti ambisjoner for 2030, fire mulighetsområder for jobb- og verdiskaping, og ti trekk for en bærekraftig framtid.

Nå, ved starten av 2022 og 500 dager senere, gjør vi opp status. Hvordan har det gått med tanke på ambisjonene og mulighetene NHO skisserte? Hvor bør myndigheter og næringsliv nå legge ned innsats, slik at vi sikrer riktig kurs fra 2022 og i det videre? NHO gir her våre oppdaterte vurderinger av hvorvidt våre ti ambisjoner er i ferd med å nås, mulighetene som møter norsk næringsliv og tiltakene som nå kreves.

«Hovedbildet er at Norge har greid seg relativt godt sammenlignet med andre land.»

Status oppsummert:

Perioden har vært preget av en ekstraordinær situasjon med pandemi og nedstengning. Oppblomstring av smitte og den muterte Omikron-varianten viser at Norge ikke er ute av pandemien ennå. I tillegg gir disse 500 dagene oss få målepunkter for å kunne si noe sikkert om trendene mot 2030. Hovedbildet er at Norge har greid seg relativt godt sammenlignet med andre land. Vi er omtrent der vi skal være for flere av ambisjonene vi satte, samtidig er det grunnlag for bekymring omkring andre.

Slik ligger vi an:

	1. Høyere verdiskaping		6. Øke innovasjons- og omstillingsevnen
	2. Høyere yrkesdeltakelse		7. Tette kompetansegapet
	3. Større privat sektor		8. Konkurransedyktig skattetrykk
	4. Utenriksøkonomi i balanse		9. Høy tillit
	5. Reduserte klimagassutslipp		10. Høyere organisasjonsgrad

Ambisjoner i rute mot 2030:

- Høyere verdiskaping (ambisjon 1)
- Utenriksøkonomi i balanse (ambisjon 4)
- Høy tillit (ambisjon 9)

Norske bedrifter har opplevd inngripende tiltak fra myndighetene for å begrense smitte og mange arbeidstakere har vært permitterte. Gode smittevern- og kompensasjonstiltak har likevel ført til et mindre fall i økonomisk aktivitet enn vi kunne vente, totalt har det vært liten svikt i veksten og BNP per innbygger er på plass over nivået før krisen. Et fortsatt høyt tillitsnivå i befolkningen har vært ekstra verdifullt når situasjonen har krevd felles løft. Folk og bedrifter har lagt ned stor innsats for å holde aktiviteten oppe og ivareta smittevern og hverandre. Handelsoverskuddet har økt i perioden, blant annet som følge av en gunstig prisutvikling for mange av våre eksportprodukter.

Usikkerhet om veien videre:

- Høyere yrkesdeltagelse (ambisjon 2)
- Øke innovasjons- og omstillingsevnen (ambisjon 6)
- Konkurransedyktig skattetrykk (ambisjon 8)
- Høyere organisasjonsgrad (ambisjon 10)

Sysselsettingen er på riktig vei, men det er usikkert hvordan pandemien vil påvirke på lengre sikt. Mange mennesker står fortsatt utenfor arbeidslivet og vi har en langt lavere andel sysselsatte enn ønskelig.

En krise som en pandemi vil kunne stimulere innovasjons- og omstillingsevnen. Det har den også gjort, men internasjonale sammenligninger viser at vår posisjon i forhold til andre land er omtrent som tidligere. Skattetrykket går ikke ned som ønsket, og det hersker usikkerhet om videre utvikling. Når det gjelder organisasjonsgrad mangler vi nye tall.

«Pandemien har i særlig grad rammet det private næringsliv.»

Bak skjema mot 2030:

- Større privat sektor (ambisjon 3)
- Reduserte klimagassutslipp (ambisjon 5)
- Tette kompetansegapet (ambisjon 7)

Pandemien har i særlig grad rammet det private næringsliv. Norges relativt høye andel timeverk i offentlig forvaltning har økt ytterligere. Til tross for nedgang i klimagassutslipp i 2020 og mange nye industri-

elle initiativer i det grønne skiftet, vil det være betydelige utfordringer med å nå klimamålene som er satt for 2030. NHOs medlemmer rapporterer fortsatt om et stort kompetansebehov og seks av ti medlemsbedrifter får ikke tak i ønsket kompetanse.

For å realisere ambisjonene vi satte sommeren 2020, anslo vi et behov for netto 250 000 nye jobber frem mot 2030. Ved utgangen av 2021 forventer vi å ligge 88 000 under trendbanen for å nå dette målet, som følge av sysselsettingsnedgangen gjennom pandemien. Dette er en pekepinn på behovet for innhenting i privat næringsliv.

NHOs veikart pekte på fire mulighetsområder der norsk næringsliv har særskilt potensial for å lykkes i fremtiden: En grønnere økonomi, en mer digital økonomi, en mer tjenestebasert økonomi og en mer internasjonal økonomi. Siden vi beskrev disse mulighetene, har norsk næringsliv vist sin evne til å gå inn i nye forretningsområder, satse på nye teknologier og finne nye markeder. Det er stor aktivitet og eksponering mot områder vi for kort tid siden kun beskrev som muligheter med stort potensial.

I denne perioden har bedrifter og arbeidstakere vært med på en digital transformasjon i måten vi arbeider og kommuniserer, og den er gått langt raskere enn vi kunne forestille oss. Denne akselererte omstillingen drar mange nytte av i en ny arbeidshverdag og det gir grunnlag for nye måter å produsere og levere varer og tjenester.

Det grønne skiftet har skutt fart og norske bedrifter har satset der de har fortrinn, kompetanse og muligheter. Vi har mange eksempler på både nye og etablerte bedrifter som griper muligheten som energi- og klimaomstillingen gir, eksempelvis innen verdikjedene for hydrogen, batterier og havvind.

Samtidig møter norsk økonomi de samme utfordringene som tidligere, med en aldrende befolkning, press på offentlige finanser og behov for nye eksportnæringer ettersom olje- og gassproduksjon fases ut. Det er i stor grad et politisk ansvar å sikre at de utfordringene vi her peker på, løses på bærekraftig vis. I tillegg bidrar mange bedrifter allerede med sin kapasitet og kompetanse, og næringslivet står klart til å spille på lag for å få til dette.

NHO vil ved inngangen til 2022 peke på noen temaer vi ser at i større eller mindre grad vil prege utviklingen i norsk næringsliv i det videre:

- Økt usikkerhet som følge av smitteoppblomstring og mutert virus. Når kan vi med sikkerhet si at vi er tilbake i en normal?
- Globale ubalanser i innsatsfaktorer. Prisene på en hel rekke varer, som mat, strøm, gass og materialer har økt betydelig. Hvordan vil krisen i de globale forsyningskjedene påvirke norsk næringsliv i tiden fremover, og kan vi forvente en normalisering i forsyningsnettverkene?
- Geopolitikk. Stormaktene posisjonerer seg i kjølvannet av pandemien og inn i en ny tid der energiomstillingen skaper nye spilleregler. Handels- og investeringsavtaler politiseres på en annen måte

enn før og mange land søker økt kontroll over egne verdikjeder. Hva betyr dette for stabiliteten i markedene og for en liten åpen økonomi?

- EUs grønne giv. Tempoet og detaljrikdommen i EUs oppfølging med reguleringer, lovverk og industri-satsinger er noe norske bedrifter må forstå, tilpasse seg og utnytte. Greier vi å henge med og gripe mulighetene som oppstår?

Når ny politikk nå skal utformes, må det gjøres med utgangspunkt i at det er bedriftene som bidrar til å håndtere klimautfordringen, og som skaper jobbene vi skal leve av. Denne statusoppdateringen er et redskap for å styre innsatsen og vurdere hvor det er nødvendig å følge utviklingen tettere.

Fra gjennomgangen av status for NHOs ti ambisjoner peker følgende områder seg ut som spesielt aktuelle å følge opp i 2022 og videre:

- Skape jobber i privat sektor gjennom et mer bærekraftig og vekstfremmende arbeidsliv. Dette innebærer å sikre gode kompensasjonsordninger så lenge det er aktivitetsbegrensende tiltak.
- Utvikle grønn konkurransekraft og kutte utslipp.
- Øke tilgangen på kompetent arbeidskraft for næringslivet.

I tillegg ser vi at følgende tema vil være avgjørende og krever oppmerksomhet:

- Styrke bedriftenes rolle som leverandør til det offentlige for å sikre et mangfoldig tjenestetilbud, ivareta økonomisk bærekraft og forbedre offentlig sektor.
- Gjøre norsk næringsliv teknologiledende i et digitalisert samfunn.
- Øke eksporten og styrke internasjonalt samarbeid, spesielt i lys av utviklingen i EU.

Status for NHOs ti ambisjoner ved inngangen til 2022

I veikartet la vi frem ti ambisjoner for 2030 som må realiseres for å sikre et godt og bærekraftig samfunn. Våre ambisjoner la blant annet grunnlaget for et mål om å skape netto 250 000 nye private jobber i løpet av 2020-tallet.

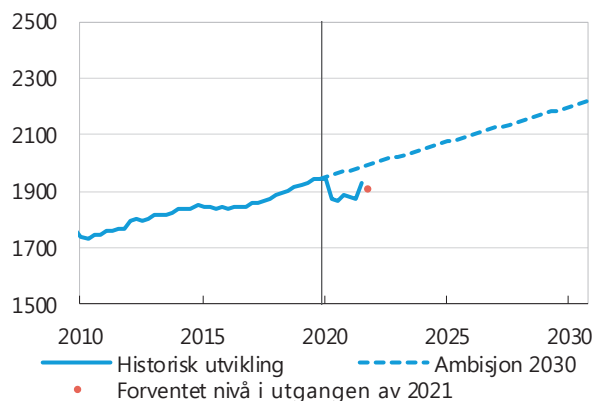
Ambisjonene ble utarbeidet og lagt frem på et vanskelig tidspunkt. Usikkerheten om det videre pandemiforløpet var betydelig. Nye smittebølger kunne ikke utelukkes, det har også erfaringene vist. Fra våren 2021 ble økonomien gradvis gjenåpnet og aktiviteten økte, før det på ny ble innført kraftige tiltak i desember 2021. Pandemien er på ingen måte over.

Når det her gjøres opp status for de ti veikartambisjonene, er det med ovennevnte som bakteppe. Så langt finnes endelige tall kun for 2020. Tall for 2021 er anslag. Dermed må det følgende først og fremst betraktes som en første "fot i bakken". Dette gir likevel grunnlag for retning på de politiske prioriteringen som bør gjøres fremover.

Det må skapes netto 250 000 nye jobber frem mot 2030, om vi skal nå ambisjonene om økt verdiskaping, høyere yrkesdeltagelse og større privat sektor. Ved utgangen av 2021 forventer vi å ligge 88 000 under trendbanen for å nå dette målet, som følge av sysselsettingsnedgangen gjennom pandemien.

Fastlands-Norge: Privat sysselsetting

Tusen sysselsatte. Sesongjustert

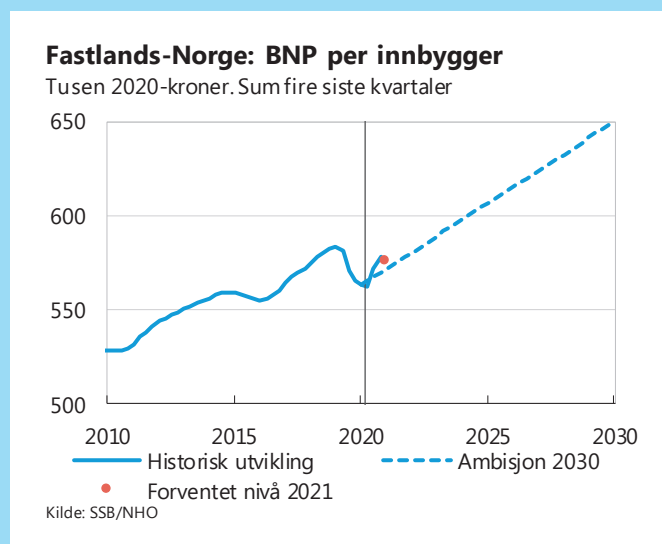
1. Høyere verdiskaping

Ambisjon: BNP per innbygger skal øke fra 575 000 2020-kroner i 2019 til 650 000 2020-kroner i 2030.

BNP måler hva et land produserer av varer og tjenester i løpet av ett år og uttrykker nasjonens løpende forbruks- og velferdsmuligheter. Land kan låne seg til høyere forbruk, men ikke i lengden. Et høyere velstands- og velferdsnivå krever derfor vekst i BNP.

BNP for Fastlands-Norge falt 2,3 prosent i 2020 som følge av pandemien og smitteverntiltak som forhindret økonomisk aktivitet. I takt med at tiltakene har blitt færre og mindre inngripende har aktiviteten igjen tatt seg opp, og i juni 2021 passerte aktiviteten førkrise-nivået. Ved utgangen av 2021 anslås det et BNP per innbygger på 576 000 kroner som er omtrent på trendbanen for å nå målet. Anslaget er usikkert, ettersom man i desember 2021 innførte nye inngripende tiltak. For at målet skal nås i 2030, må BNP i Fastlands-Norge hvert år vokse 1,7 prosent. Dette tilsvarer om lag den historiske trendveksten i fastlandsøkonomien.

Vurdering ved utgangen av 2021:

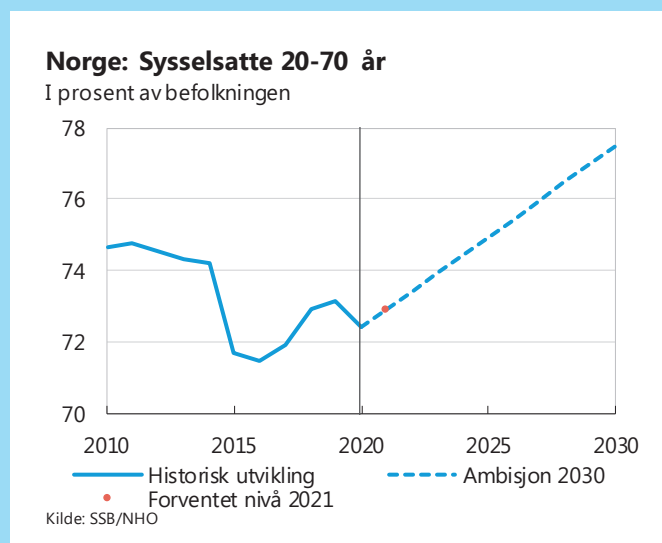
2. Høyere yrkesdeltakelse

Ambisjon: Andelen sysselsatte i alderen 20-70 år øker fra 73,1 prosent i 2019 til 77,5 prosent i 2030.

Arbeidskraften utgjør rundt tre firedeler av vår nasjonalformue. Høy verdiskaping forutsetter at mange jobber. Høy sysselsetting understøtter også et inkluderende samfunn, jevn inntektsfordeling, og gir legitimitet til velferdsordningene. For den enkelte sikrer det inntekt, bidrar til bedre helse og økt livskvalitet.

Pandemien førte til at antall jobber ble kraftig redusert. Det var samtidig en økning i antallet studenter. Begge deler medvirket til et redusert arbeidstilbud i 2020. Ved utgangen av 2021 anslås sysselsettingsandelen å være 72,9 prosent. Det er om lag på trendbanen for å nå ambisjonen for 2030.

Vurdering ved utgangen av 2021:

Vi vet ennå ikke om pandemien vil føre til mer varige endringer i etterspørselen etter arbeidskraft, og om det vil medføre at de langtidsledige i større grad enn før mangler relevante kvalifikasjoner. I så fall er det en

fare for at flere av disse trekker seg ut av arbeidsmarkedet. Dersom flere eldre trekker seg ut av arbeidsmarkedet tidligere enn før pandemien, kan det også føre til en reduksjon i arbeidsstyrken.

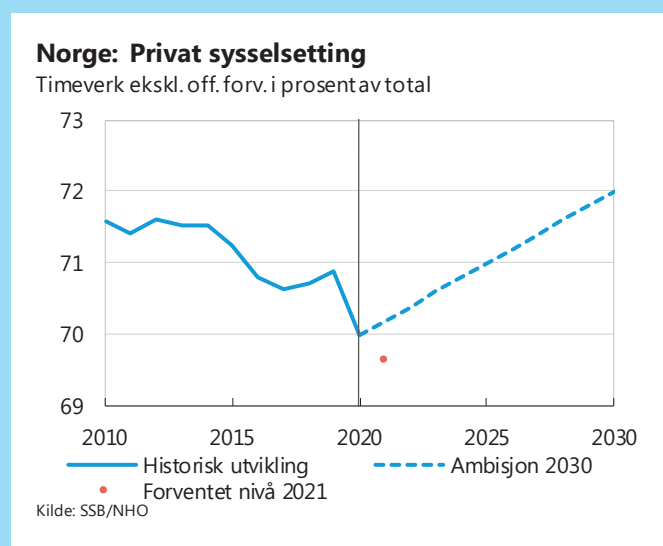
3. Større privat sektor

Ambisjon: Andelen private timeverk øker fra 70 prosent i 2019 til 72 prosent i 2030.

En god arbeidsdeling mellom offentlig og privat sektor har bidratt til vårt høye velstandsnivå. 30 prosent av timeverkene er i offentlig forvaltning. Ingen industriland har flere. Andelen timeverk i privat sektor bør bli større. Privat produksjon er konkurranseutsatt. Det virker skjerpene, og driver frem nye løsninger og produkter, ny teknologi og nye markedsmuligheter. Målet er mer ambisiøst enn det kan virke: Eldrebølgen betyr i utgangspunktet at etterspørsel og produksjon vil vris mot offentlig sektor, som er hovedleverandør av disse tjenestene i dag.

Pandemien har særlig rammet privat næringsliv. Vi står dermed lengre fra denne ambisjonen enn da den ble lansert i 2020. Gjennom 2021 forventes andelen private timeverk å være anslagsvis 69,6 prosent, som er om lag 0,5 prosent under en trendbane mot 2030-målet. De hardest rammede private næringene som reiseliv, transport og forretningsmessig tjenesteyting har fortsatt mange færre utførte timeverk ved utgangen av 2021 enn de hadde i fjerde kvartal 2019. Det er også disse bedriftene som rammes av nye inngripende tiltak på tampen av 2021.

Vurdering ved utgangen av 2021:

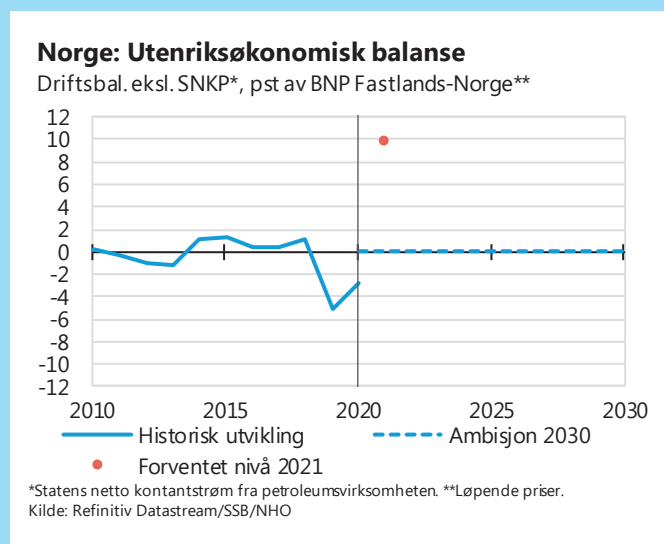
4. Utenriksøkonomi i balanse

Ambisjon for 2030: Driftsbalanse fratrukket statens netto oljeinntekter rundt null.

Over tid må et land ha balanse i utenriksøkonomien. En vesentlig del av Norges eksportinntekter er i realiteten omveksling av formue, fra oljeformue i bakken til penger i banken. Inntekter staten får fra oljeutvinningen, plasseres i oljefondet, og hvert år brukes en gitt del av avkastningen derfra gjennom statsbudsjettet. Men avkastningen fra oljefondet vil på sikt utgjøre en mindre andel av innenlandsk verdiskaping, og dermed blir importmulighetene også relativt sett mindre. I tillegg vil olje- og gassutvinning utgjøre en stadig mindre del av norske eksportinntekter. Dette gir behov for å utvikle ny eksportrettet verdiskaping i Norge.

I 2021 har økte råvarepriser bidratt til høyere fastlandseksport av varer, slik som for eksempel av metaller og kjemiske råvarer. I tillegg har Norges netto finansinntekter økt. Følgelig er driftsbalansen utenom statens netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten anslått å være solid i pluss i 2021.

Vurdering ved utgangen av 2021:

5. Reduserte klimagassutslipp

Ambisjon for 2030: CO₂-utslippene er redusert med 50 prosent fra 1990-nivået.

Regjeringen meldte i forbindelse med COP26 inn forsterkede mål om reduksjon i klimagassutslipp på 50-55 prosent mot 1990-nivå. Dette er ambisiøst og vil kreve kraftfulle tiltak. Næringslivet står klart til å bidra. Samarbeidet med EU gir noe fleksibilitet, men uansett vil en stor del av norske kutt måtte skje i Norge gjennom utfasing av fossil energibruk, elektrifisering og bruk av biobaserte løsninger. Indikatoren vi bruker er 50 prosent utslippskutt i ikke-kvotepiktig sektor (transport, bygg, jordbruk og avfall) innen 2030. Øvrige utslippskutt gjøres gjennom deltakelse i EUs kvotesystem og i tråd med industriens ulike veikart.

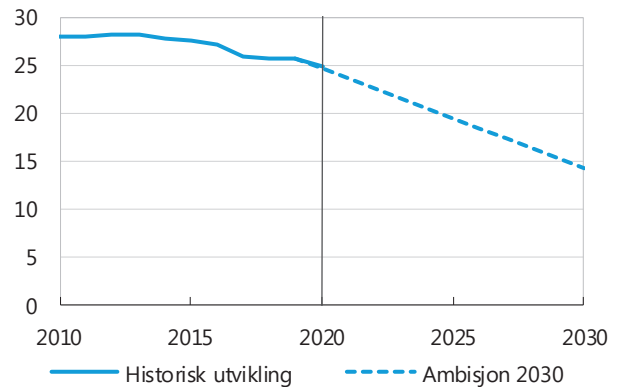
Tallene for CO₂-utslipp for 2020 er preget av at koronapandemien førte til lavere økonomisk aktivitet og mindre reising. Norges samlede utslipp av klimagasser i 2020 var på 49,3 millioner tonn CO₂-ekvivalenter, ifølge Statistisk sentralbyrå. Det er 2,1 millioner tonn lavere enn i 1990, en nedgang på 4,2 prosent. Fra 2019 til 2020 var reduksjonen på 1,8 millioner tonn, tilsvarende 3,5 prosent. De ikke-kvotepiktige utslippene gikk ned omtrent 2 prosent fra 2019 til 2020. Vi har ikke tall for CO₂-utslipp så langt i 2021.

Den siste tiden har mange bedrifter lansert mange store grønne industrielle initiativer og planer. Ifølge DNVs Energy Transition Outlook Norway vil vi likevel med dagens tempo og politikk sannsynligvis kun oppnå 24 prosent reduksjon av klimagasser i 2030.

Vurdering ved utgangen av 2021:

Norge: Klimagassutslipp

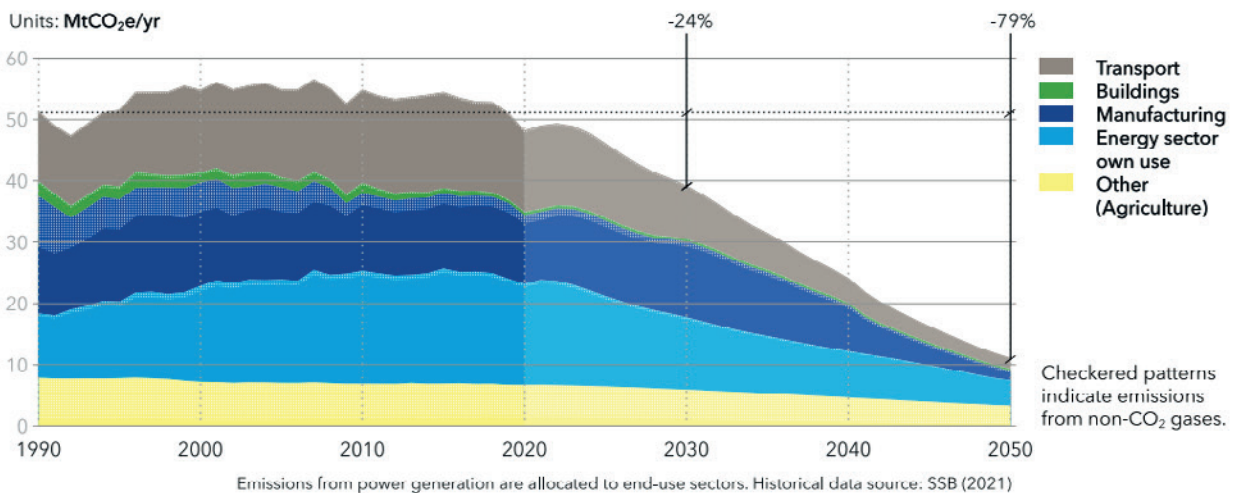
Ikke kvotepiktige utslipp. Mill. tonn CO₂e

Kilde: SSB/NHO

Norske klimagassutslipp

Units: MtCO₂e/yr

Kilde: DNV Energy Transition Norway 2021

6. Øke innovasjons- og omstillingsevnen

Ambisjon for 2030: Norge skal være blant innovasjonslederne i Europa (20 prosent over EU-snitt).

For å skape lønnsomme arbeidsplasser og vekst er Norges innovasjons- og omstillingsevne en viktig forutsetning. Innovasjonsevne er krevende å måle. Vi har valgt å bruke EUs Innovation Scoreboard (EIS) som omfatter 27 indikatorer. Ved forrige måling var Norge rangert som en sterk innovatør, med en score 18 prosent over EU-snittet. For å være blant innovasjonslederne, kreves en score minst 20 prosent over snittet.

Vurdering ved utgangen av 2021:

Det er små justeringer i rangeringen i EIS for 2021. Årets utgave viser en fortsatt positiv utvikling på mange parametere for Norge, men vi har ikke nådd målet, noe som ville plassert oss i samme gruppe som Sverige, Finland, Danmark og Sveits. Selv med vekst faller vi fra niende til ellefte plass i rangeringen i EIS. Norge taper også terreng i FoU-investeringene. I OECD-landene økte FoU-budsjettene reelt med 5,1 prosent i 2020. Norge hadde til sammenlikning en vekst på kun to prosent.

7. Tette kompetansegapet

Ambisjon for 2030: Andelen NHO-bedrifter med et udekket kompetansebehov halveres.

I møte med demografiske endringer, ny teknologi og overgangen til lavutslippssamfunnet må vi satse på kompetanse for å skape et arbeidsliv hvor folk og bedrifter lykkes. Før koronakrisen viste NHOs Kompetansebarometer at seks av ti NHO-bedrifter manglet relevant kompetanse. Konsekvensen er at bedriftene har redusert aktiviteten sin og tapt kunder eller markedsandeler. Kompetansegapet må tettes og andelen bedrifter som melder om et udekket kompetansebehov bør minst halveres innen 2030.

Vurdering ved utgangen av 2021

Aldri før har Norge utdannet flere mennesker enn de siste ti årene. Likevel er kompetansegapet stabilt og stort. På områder som IKT-kompetanse har gapet vært økende over tid. I NHOs kompetansebarometer for 2020 oppga 6 av 10 NHO-bedrifter at de har et udekket kompetansebehov. Hver tredje NHO-bedrift har forsøkt å rekruttere uten å få tak i ønsket kompetanse i 2020.

8. Konkurransedyktig skattetrykk

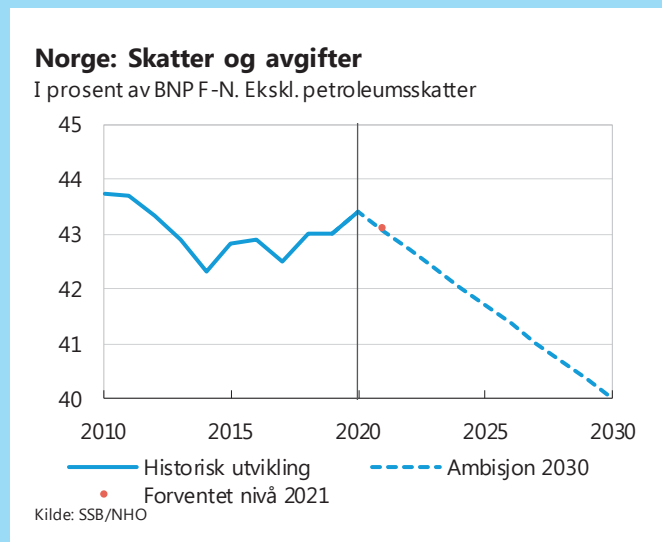
Ambisjon for 2030: Skattenivået for fastlandsøkonomien skal ikke overstige 40 prosent av verdiskapingen.

Norge har et høyt skattetrykk sammenlignet med de fleste andre land. De fleste skatter og avgifter medfører et effektivitetstap. Dette tapet er større, jo høyere skattenivået er. Derfor bør de samlede skatte- og avgiftsinntektene (utenom petroleumsskattene) ikke overstige 40 prosent av BNP for Fastlands-Norge. For å sikre bærekraftige statsfinanser må budsjettets utgifter tilpasses inntektene.

I 2021 ble skatter og avgifter redusert med netto om lag 7,5 mrd. kroner. I tillegg kommer enkelte midlertidige skattelettelser for å motvirke de negative økonomiske konsekvensene av pandemien.

Skattenivået (utenom petroleumsskattene) ble i Nasjonalbudsjettet for 2022 anslått til 43,1 prosent av Fastlands-BNP for 2021, 0,3 prosentpoeng lavere enn i 2020. I budsjettforliket for 2022 økes skatter og avgifter betydelig. Økt skattebyrde kan bety svekket investerings- evne.

Vurdering ved utgangen av 2021:

9. Høy tillit

Ambisjon for 2030: Tilliten i samfunnet på minst dagens nivå.

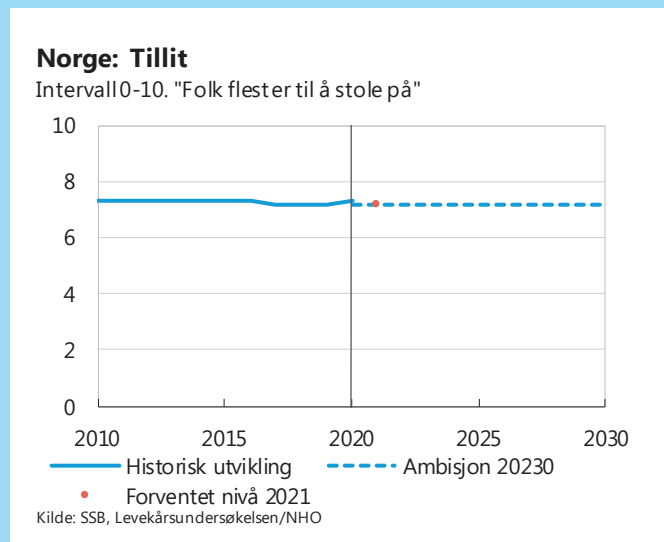
Norge har et høyt tillitsnivå. Vi stoler på hverandre, og på myndighetene. Tillit har økonomisk verdi. Tillit letter økonomisk samkvem, reduserer behovet for kontroll og tilsyn, og for rigide og detaljerte avtaler. Tillit understøtter langsiktighet og forutsigbarhet i den økonomiske politikken. Et høyt tillitsnivå avspeiler små forskjeller. Å opprettholde tilliten på dagens nivå krever at vi fortsatt klarer å bygge et inkluderende og åpent samfunn.

SSBs levekårsundersøkelse måler tillit ved ett enkelt spørsmål: «I hvilken grad er folk flest til å stole på?» på en skala fra 0 til 10. Ved undersøkelsen i 2017 ble gjennomsnittssvaret 7,2. Vår ambisjon er at tilliten holder seg over eller på dette nivået i 2030.

Pandemien har krevd inngripende tiltak fra myndighetene for å begrense smitten. Den har krevd innsats fra hver enkelt, både for å etterleve myndighetenes krav, men også for å gjøre det som måtte til for å begrense smitte utover formelle krav. Mange har mistet jobben, eller vært avskåret fra å treffe familie

og venner. Slike store omveltninger og krevende situasjoner kan sette tilliten på prøve, både til hverandre og til myndighetene. Undersøkelser gjort av Respons analyse viser at nordmenn har stor tillit til både myndigheter og medier når det gjelder informasjonen de får om koronaviruset. Dette er et uttrykk for at det norske samfunnet er preget av høy tillit. SSBs siste måling, viste at tilliten holdt seg stabil også i 2020.

Vurdering ved utgangen av 2021:

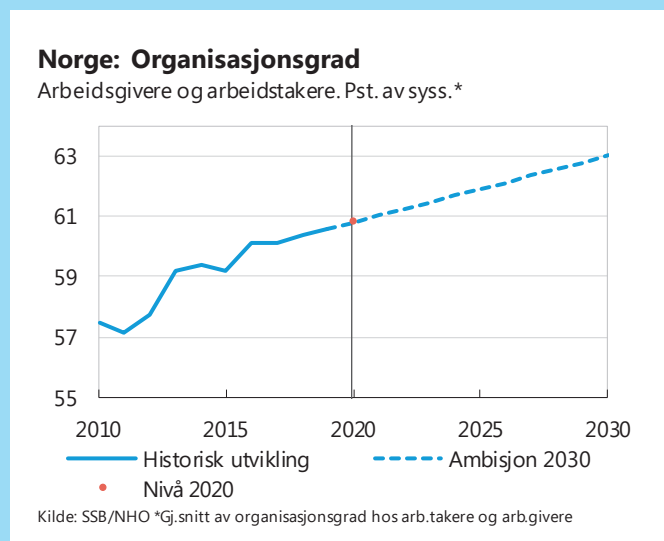
10. Høyere organisasjonsgrad

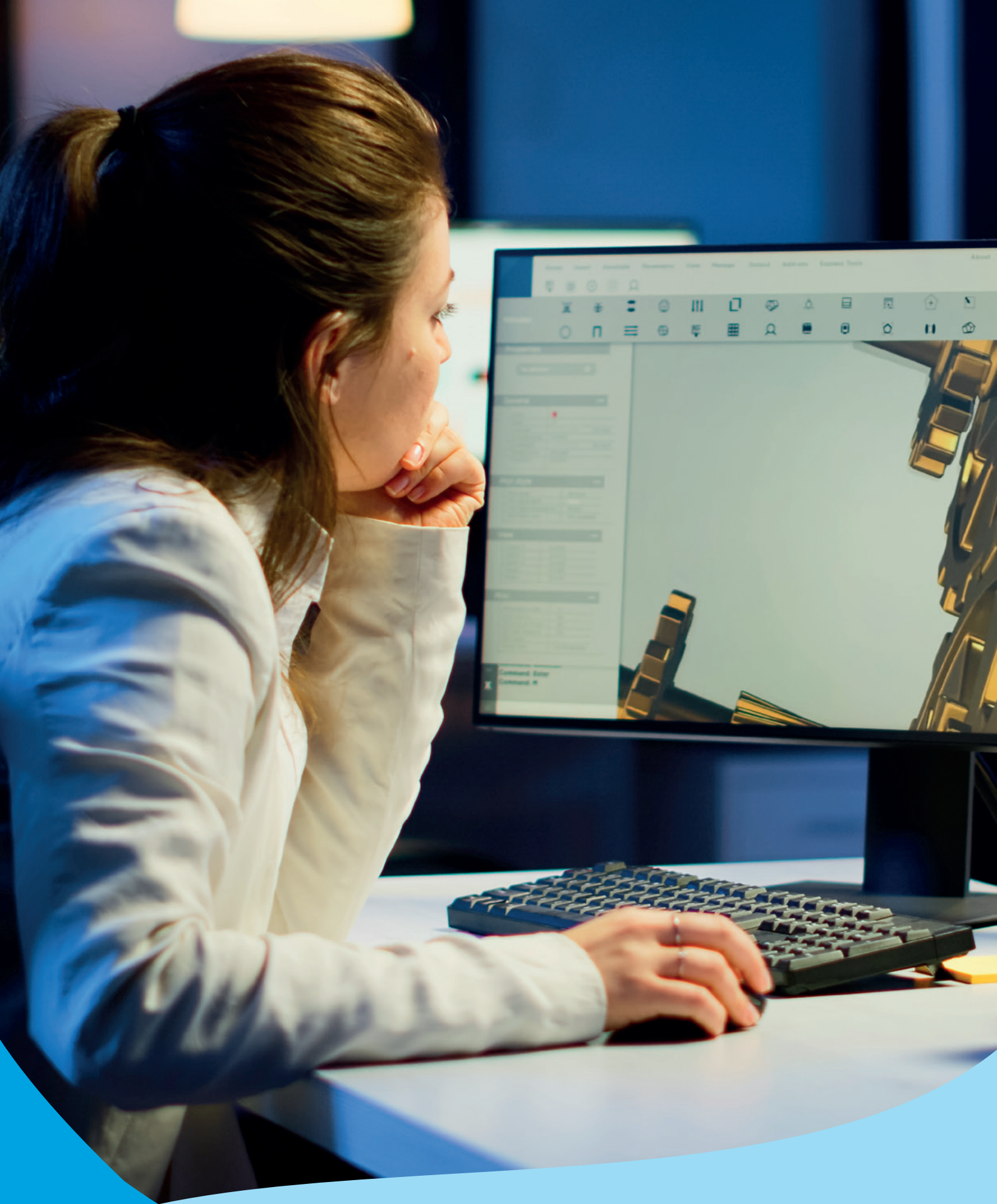
Ambisjon: Arbeidstakeres og arbeidsgiveres tilhørighet til det organiserte arbeidslivet økes fra 60 prosent i 2020 til 63 prosent i 2030.

Trepartssamarbeidet har tjent Norge godt. Lønnsdannelsen har bidratt til høy sysselsetting, lav ledighet, lavt konfliktnivå og god omstillingsevne. Samarbeidet henter sin legitimitet fra en høy andel organiserte. I 2020 var 50 prosent av alle lønnstakere organiserte. Andelen sysselsatte i organiserte bedrifter i privat sektor var på 71 prosent. Snittet av disse to tilsier en organisasjonsgrad på om lag 60 prosent.

Etter at veikartet ble presentert er det ikke kommet nye tall som kan si noe konkret om organisasjonsgraden nå er endret. I november 2021 ble NHO og LO enige om en ny hovedavtale for de neste fire årene. Som en del av enigheten, skal partene sette ned et utvalg som i avtaleperioden skal drøfte mulige tiltak for å øke organisasjonsgradene i arbeidslivet.

Vurdering ved utgangen av 2021:

Status for vekstmulighetene i fremtidens næringsliv

En grønnere økonomi

Klimaomstilling er nødvendig for å nå målet om 1,5 graders oppvarming, og representerer store muligheter for næringslivet. Norge var det første landet i verden som meldte inn et mål om klimagassreduksjon på minst 50 prosent i 2030, i samarbeid med EU. I ettertid har EU skjerpet sin klimaforpliktelse til 55 prosent innen 2030, og regjeringen har satt som mål å kutte utslippene 50-55 prosent fra 1990-nivå.

Veikartet viste at mange av de største mulighetene for norsk næringsliv ligger i den grønne omstillingen. Det ble særlig pekt på tre omstillingstrender:

- energiomstilling - mer fornybar/utslippsfri energi og elektrisering på veien mot lavutslippssamfunnet
- sirkulær økonomi - fremvekst av sirkulære og bio-baserte verdikjeder
- klimatilpasning - muligheter og utfordringer i et varmere, våtere og villere klima

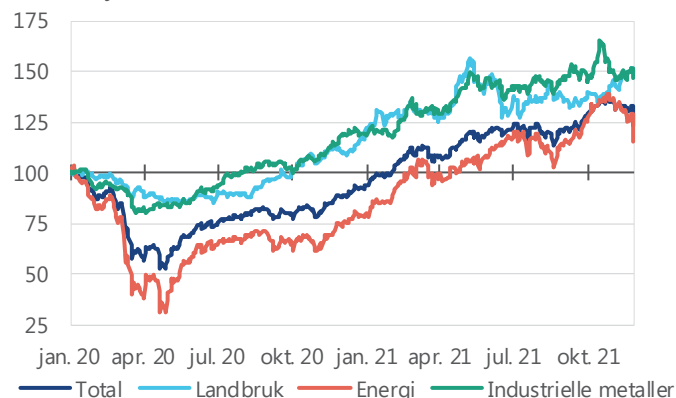
De siste årene har det vært et markert taktskifte der energi- og klimaagendaen har blitt viktigere. Det gjelder både internasjonalt og i Norge, i næringslivet, i befolkningen og hos politikerne.

Koronapandemien påvirket den globale økonomiske aktiviteten kraftig, og førte til nedgang i de globale utslippene av klimagasser i 2020. Til tross for økonomiske stimuleringspakker til grønn omstilling i mange land, ventes den økonomiske gjeninnhenting å føre til en ny topp for globale klimagassutslipp i 2021.

Samtidig opplever Europa en energi- og råvarekrise. Dette er en følge av knapphet på gass, variabel fornybarproduksjon og treghet i vare- og logistikkverdikjedene globalt. I tillegg følger høyere CO₂-priser på fossil energibruk, og kvoteprisen har mer enn doblet seg siste året. Også Norge påvirkes av denne utviklingen, der økte strømpriser merkes godt hos både forbrukere og bedrifter.

S&P GSCI: Råvareprisindekser

Indeks, 1. jan 2020=100

Kilde: Refinitiv Datastream / S&P GSCI / NHO

Flere nøkkelrapporter understreker alvoret og behovet for lavere klimagassutslipp:

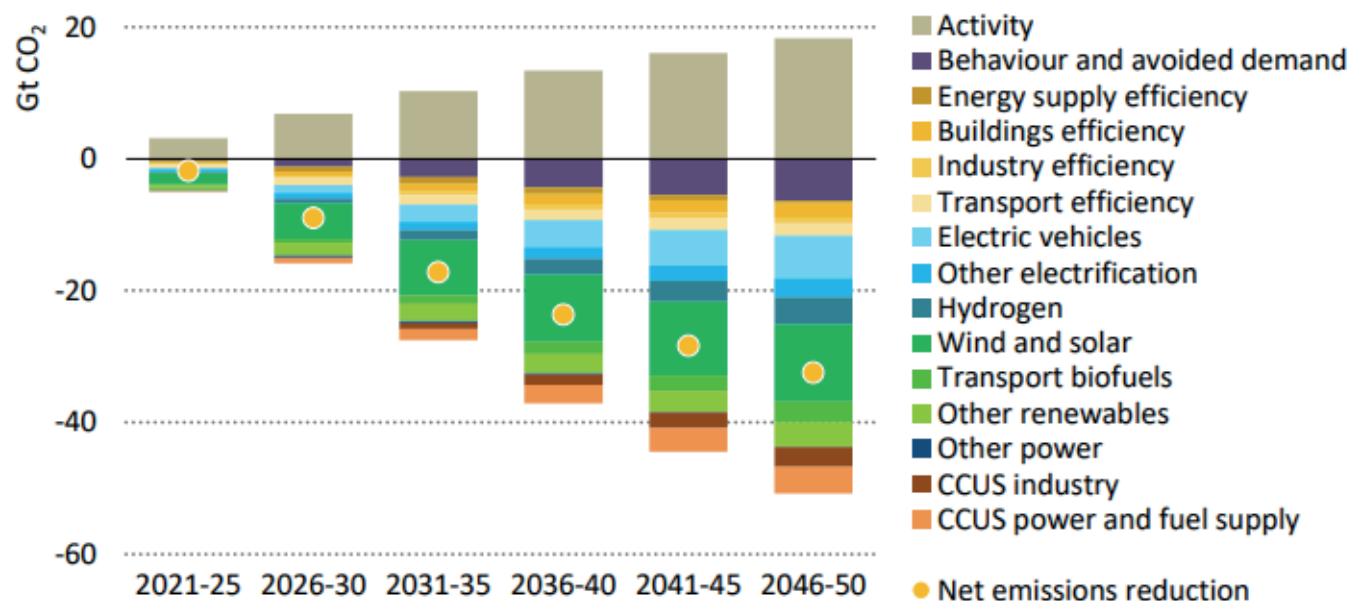
- I mai 2021 kom Det Internasjonale Energibyrådet IEA med sitt veikart for den globale energisektoren, "Net Zero by 2050". Rapporten viser at summen av klimamål fra verdens nasjoner ikke er tilstrekkelig til å nå netto null utslipp i 2050, og at det vil kreve umiddelbar og massiv implementering av ny fornybar energi, og alle tilgjengelige lav- og nullutslippsløsninger.

- I august lanserte FNs klimapanel (IPCC) første del av sin sjette hovedrapport om klimaendringene. Rapporten slår fast at global gjennomsnittstemperatur allerede har økt med 1,2 grader siden førindustriell tid og at 1,1 grader av oppvarmingen skyldes menneskeskapt klimagassutslipp. Med mindre vi har umiddelbare, raske, omfattende og vedvarende utslippskutt vil vi ikke kunne begrense oppvarmingen til 1,5 grader. Netto null CO2-utslipp er nødvendig.

Under klimatoppmøtet i Glasgow (COP26) ble verdenssamfunnet enige om å holde fast ved målet om å begrense global oppvarming til så nært 1,5 grader som mulig. Det ble for første gang gitt tydelige signaler om at bruk av kull skal fases ned og det ble enighet om rammene for et globalt kvotesystem.

EU har på sin side lagt frem vekststrategien EUs grønne giv som en respons på behovet for å forene klimaambisjoner med vekst og verdiskaping i Europa. Det er en omfattende strategi som påvirker alle næringer og sektorer. I 2021 kom også forslaget om det regulatoriske rammeverket - "Fit For 55", som inneholder flere konkrete politiske grep for at EU skal innfri klimaforpliktelser og bygge konkurransekraft. Tilsvarende jobbes det med et rammeverk for bærekraftig finans og flere initiativer er allerede lagt frem. Samlet legger dette føringer for bedriftenes tilpasninger og markedsutviklingen både i EU og her hjemme.

Gjennomsnittlig årlige CO2-reduksjoner i IEAs netto-null scenario

Kilde: IEA, Net Zero by 2050, 2021

IEA. All rights reserved.

Norske myndigheter har levert mange initiativer det siste året:

- Investeringsbeslutning for verdens første fullskalapilot for CO2-fangst- og lagring (Langskip)
- En klimaplan som uttrykker vilje til å øke CO2-prisene opp mot 2000 kroner tonnet i 2030, men som også innebærer at avgiftene skal tilbakeføres til næringsliv og forbrukere.
- Stortingsmeldingen "Energi til arbeid" som peker på viktigheten av en helhet i klima, energi og næringspolitikken med et vel-fungerende kraftsystem, og som setter i gang havvindsatsing i Nordsjøen og styrker innsatsen på hydrogen.
- Det er lagt fram en oljeskattepakke og nye forslag til skatteendringer for petroleums-virkosomheten.
- Hurdalserklæringen peker tydelig på lovende grønne verdikjeder som må skaleres opp og viktigheten av klimapartnerskap.

Taktskifte i næringslivet

Det er likevel i næringslivet det største taktskiftet skjer. Dette drives frem av nye klima- og bærekrafts-krav og forventninger om høyere karbonpriser. Mange bedrifter posisjonerer seg også inn mot nye grønne verdikjeder som er ventet å vokse betydelig fremover og som på sikt vil bety nye lønnsomme næringer med stort jobb- og verdiskapings-potensial:

- Interessen for havvind er markert der både etablerte og nye selskaper fra fornybar, olje- og gass og andre næringer har meldt seg på. Bedriftene har etablert flere allianser på tvers for aktivt å posisjonere seg.
- En ny verdikjede for batterier er i ferd med å utvikle seg i Norge, med flere initiativer for storskala batterifabrikker. Batterikappløpet er godt i gang, uten at det har vært særskilt politisk oppmerksomhet rundt dette.
- Innen hydrogenproduksjon er det store og små initiativer langs hele norskekysten. Også her er det mange eksempler på samarbeid på tvers av etablerte næringsinndelinger.
- Det er i ferd med å bygges sterke maritime leverandørkjeder inn i flere havnæringer som havbruk, CCS, grønn skipsfart og havvind. Her er også overføringsverdien av maritim kompetanse fra olje- og gass svært høy, særlig knyttet til flytende havvind.
- I tillegg har vi aktører som er i gang med å bygge en fullskala verdikjede for CO2-fangst- og lagring. Equinor har lansert en industriplan der det også satses på videreutvikling av blå hydrogen av naturgassen.

Aktiv innsats i NHO

NHO har sammen med mange andre organisasjoner og medlemsbedrifter lagt ned vesentlig innsats for å sikre at næringslivets behov blir tydeliggjort, kommunisert og forstått.

- I mai la NHO sammen med LO frem en felles energi- og industriplattform for å sikre ambisjonsnivå, helhet og god innretning av energi, klima - og næringspolitikken.
- Satsingen på biobaserte verdikjeder ble lansert høsten 2021
- Sammen med 26 andre organisasjoner har vi etablert Grønt Landtransportprogram for å mobilisere næringstransporten til grønn omstilling og understøtte de utfordringene de møter i skiftet.
- I mer enn 10 år har vi fulgt opp NOx-avtalen og andre miljøavtaler med resultatoppgjør i henhold til planene.

Til tross for at tempoet for grønn omstilling i Norge er høyt, viser analyser NHO har gjort at det er høyere i våre konkurrentland. Og til tross for forbedringer i virkemiddelinnsetsen de siste årene, legger likevel ikke norske rammevilkår til rette for industriell utvikling i den skala som er nødvendig. Mange av våre nærmeste naboland har satt næringsutvikling innenfor én eller flere av disse verdikjedene høyt på den nasjonale agendaen, og bidratt med konkrete strategier og økt offentlig innsats for å nå nasjonale mål innen klima- og industriutvikling. For at norsk næringsliv skal ha konkurransedyktige rammevilkår, bør også den norske innsatsen trappes opp på området.

DNV-analysen "Energy Transition Norway 2021" viser også at Norge er langt unna å nå egne klimamål for 2030. Ifølge denne rapporten ser det ut til at Norge bare vil kutte klimagassutslippene med 24 prosent innen 2030, altså under halvparten av klimamålet, og nå kun 78 prosent kutt i 2050. DNV peker også på at behovet for fornybar elektrisitet vil øke betraktelig og at Norge har et solid fundament for å skalere opp grønne eksportrettede industrier, men at dette er avhengig av politisk støtte og virkningsfulle tiltak for å lykkes.

Med dette som bakteppe, haser det nå å etablere rammevilkår som kan kutte utslipp og raskt skalere opp de grønne løsningene.

En mer digital økonomi

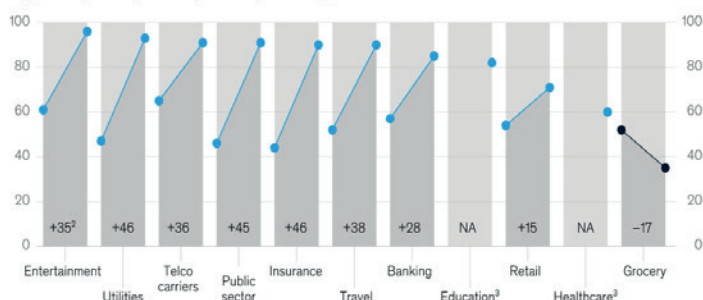
Digitalisering gir store muligheter for næringsliv, offentlig sektor og samfunnet ellers. Ny teknologi og data gir produktivetsforbedringer og nye muligheter for vekst, verdiskaping og jobbskaping gjennom automatisering, effektivisering og disruptjon i eksisterende verdikjeder. Dette gjør at nye markeder og forretningsområder åpner seg. Det har blitt anslått at verdiskapingen i norsk dataøkonomi kan dobles i perioden 2020 - 2030 fra 150 til 300 mrd. kroner, noe som tilsvarer ca. 7% av BNP².

Da samfunnet ble stengt ned som følge av koronapandemien, skjedde det på få uker et digitalt sprang tilsvarende flere år med digital utvikling. Videomøter og hjemmekontor ble hverdagen for mange, samtidig som bruken av digitale tjenester økte dramatisk. En undersøkelse McKinsey har gjort blant 29.000 forbrukere i 24 land viser denne gjennomgripende utviklingen, men slår også fast at økningen ikke nødvendigvis er permanent. Selv om en del av forbrukerne vil gå tilbake til gamle vaner, forventes likevel at erfaringen stiller nye krav til selskaper fremover og at konkurransen om kundene har økt og endret seg.

Digital adopsjon i Europa og USA

Digital adoption grew in Europe and the United States in the six months prior to April 2021, with the exception of grocery.

Digital adoption¹ by industry in Europe and US, %

1 Percentage of users surveyed - for Europe and the United States - who used at least 1 industry through digital or remote channels in the past 6 months.
2 Percentage-point difference between the number of remote users in 2021 minus those in 2020, considering only Europe and the United States.
3 No data available for this industry, which was not included in our 2020 survey.

Kilde: McKinsey Global Digital Sentiment Insight survey

Norge ligger helt i tet blant industrilandene på andelen jobber som kan gjøres hjemmefra. National Bureau of Economic Research anslår i en internasjonal sammenligning at vel 40 prosent av jobbene i Norge kan gjøres hjemmefra. Dette ligger godt over gjennomsnittet i OECD.

En rekke spørreundersøkelser kan tyde på at hjemmekontor og fjernjobbing vil bli vanligere, og jobbreiser vil trolig heller ikke gå tilbake til samme nivå som før. Det vil ta tid før vi ser de langsiktige effektene av pandemien på reisevaner og kundepreferanser. Over halvparten av medlemsbedriftene som har hatt ansatte på hjemmekontor under pandemien vil fortsette å ha dette som en mulighet for sine ansatte. Den største andelen (45%) svarer at de vil tilby hjemmekontor én til to dager i uken.

Gevinst- og besparingspotensialet ved en mer fleksibel bruk av hjemmekontor og økt bruk av digitale møte- og samhandlingsløsninger er så store, at digitale møteplasser fremstår som et effektivt verktøy som vil kunne erstatte mange fysiske jobbreiser. Det er selvsagt store forskjeller mellom bransjer når det gjelder mulighetene for å jobbe hjemmefra, samtidig er konsekvenser for arbeidsmiljø og produktivitet usikre.

I hvilken grad Norge og norsk næringsliv har klart å utnytte mulighetene innen digitalisering totalt sett, er krevende å fastslå nå. Vi har fått to viktige stortingsmeldinger som bereder grunnen for dette potensialet, om den digitale grunnmuren og om datadreven økonomi og innovasjon. Dette har vært viktig for å løfte noen av perspektivene og forutsetningene for å lykkes med digitalisering i Norge. Likevel mangler en helhetlig digitaliseringspolitikk og oppfølging av digitaliseringen i Norge, og tilsvarende forankring av denne på Stortinget.

En fremtidsrettet digital infrastruktur med god kapasitet og sikkerhet er særlig avgjørende. Selv om Norge har digital infrastruktur i verdensklasse, er det store regionale forskjeller i dekningen av høyhastighetsnett i Norge. Myndighetenes auksjonering og tildeling av

5G ressurser i 2021 og 2022 er gode steg på veien til landsdekkende digital infrastruktur. Ambisjonsnivået for kapasitet tilpasset næringslivets behov er likevel for lavt, og andre land har satt seg større ambisjoner.

Utviklingen internasjonalt er sentral for digitaliseringspolitikken i Norge. I løpet av 2020 og 2021 har EU vedtatt både ny felles digitaliseringsstrategi for 2030 og igangsatt arbeid med ny regulering blant annet på kunstig intelligens, datadeling og dataforvaltning, digitale plattformtjenester samt cybersikkerhet. OECD er en annen viktig aktør, der man i juli kom til enighet om et nytt globalt rammeverk for skattlegging av digitale næringer.

EU og OECD er nyttige for å måle hvordan Norge ligger an i forhold til andre land. Norge havner i 2021 på 5. plass i EUs årlige "Digital Economy and Society Index" (DESI). Dette er en nedgang fra 3. plass i 2020 og 2. plass i 2017. Overordnet får Norge et godt resultat, men i en utvidet utgave av DESI, der EU og EØS bli sammenlignet med utvalgte tredjeland (International DESI) scorer Norge likevel dårligere enn viktige konkurrentland, for eksempel Japan, Sveits, USA og Sør-Korea, på sentrale dimensjoner. EU Innovation Scoreboard (EIS) viser i tillegg at Norge taper terreng i forhold til EU-land når det gjelder antall bedrifter med høyeste tilgjengelig nedlastingshastighet.

Behovet for digital kompetanse er fortsatt påtrengende. Framskrivninger viser at behovet for antall sysselsatte med IKT-utdanning vil øke fra 56.000 i 2019 til nærmere 100.000 i 2030, og at vi vil mangle anslagsvis 4500 sysselsatte i samme gruppe. Det vil ta tid å dekke inn behovet for IKT-kompetanse, og antall studie-plasser på området må derfor økes betraktelig og omgående.

EU har etablert et dedikert program for digital transformasjon, DIGITAL. Norge er koblet på som fullverdig partner, og statsbudsjettet dekker kontingenten første virkeår. Det gir norske bedrifter tilgang til europeiske økosystemer og kompetanse på digital FoU (forskning, innovasjon og utvikling), og bidrar til å styrke konkurransekraften i norsk næringsliv.

En mer tjenestebasert økonomi

Nesten 80 prosent av alle sysselsatte jobber i tjenestesektoren. Norske tjenestevirksomheter leverer tjenester av stor variasjon i både forbruker- og bedriftsmarkedet, til kunder i Norge og internasjonalt. I veikart for fremtidens næringsliv er en mer tjenestebasert økonomi ansett for å være et vesentlig vekstområde i tiårene fremover. Mulighetene ble særlig knyttet til følgende fire forhold:

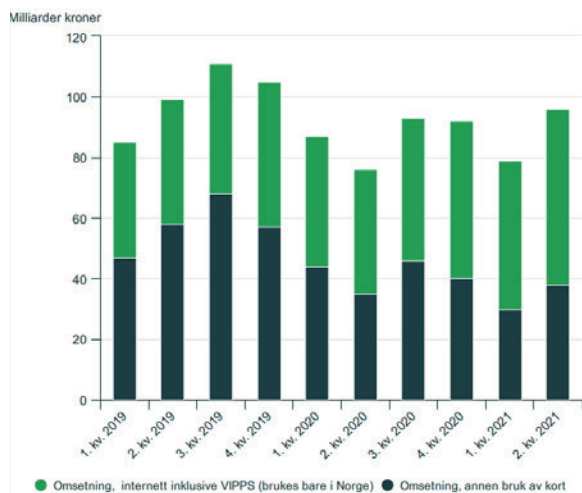
- Vekst i arbeidsintensive tjenester: Mange tjenester er stedbundne og forbrukes der de produseres (for eksempel frisørtjenester og renhold) og veksten er knyttet til endringer i demografi (som pleie- og omsorgstjenester)
- Digital transformasjon av tjenester: Flere oppgaver utføres i samspillet mellom menneske og maskin (eksempelvis rådgivning, diagnostikk og simuleringstøytøy i bedriftene).
- Flere tjenester kan leveres til hjemmet (hjemlevering, sikkerhet og overvåkning)
- Økt etterspørsel etter opplevelsesbaserte tjenester (reiseliv)

Tjenestenæringene har vært særlig utsatt for koronapandemien og myndighetenes smitteverntiltak. Det gjelder i særlig grad reiselivet, der reiserestriksjoner og avstandsbegrensninger har skapt store utfordringer for overnatting og servering. Det gjelder også for mange transporttjenester. Mange bedrifter har måttet ty til nedstenging og permitteringer. Ved inngangen til desember og nye innstramminger for disse bransjene, var disse fortsatt ikke tilbake på det nivået som var gjeldende før korona.

Deler av handelsstanden har også erfart midlertidig nedstenging, men varehandelen har også hatt økt omsetning under pandemien. I fravær av et ordinært sosialt liv har mer av vår disponible inntekt gått til oppussing og oppgradering av våre hjem.

Det har samtidig vært en betydelig vekst i netthandelen i denne perioden. Beløpet det ble netthandlet for i 2. kvartal 2021, var 41 prosent høyere enn tilsvarende periode ett år tidligere og tilsvarte 60 prosent av den samlede omsetningen med betalingskort i 2. kvartal 2021 (SSB). De største postene for kjøp av varer med norske kort på nettet i 2. kvartal 2021 var kjøp av digitalt utstyr, dagligvarer og kategorigruppen "bolig, interiør og drivstoff". Sammenliknet med 2. kvartal 2020 var veksten størst beløpsmessig for "bolig, interiør og drivstoff", med 67 prosent.

Bruk av norske internasjonale betalingskort i Norge og utlandet

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Koronapandemien har også bidratt til at nye digitale tjenester har skutt fart. Nye forretningskonsepter er utviklet og tatt i bruk innen mer tradisjonelle stedbundne tjenestekategorier. Ett eksempel er bruken av digitale verktøy innen helsetjenesten som e-konsultasjon, velferdsteknologi og digital hjemmeoppfølging, test- og smittesporingsarbeid. Flere nye innovative e-helseløsninger har blitt utviklet, både nasjonalt og lokalt.

De langsiktige implikasjonene av korona er fortsatt usikre for deler av tjenestenæringen, både de tradisjonelle delene som reiseliv og transport og nye digitale tjenestemodeller. Det gjelder også praksisen med hjemmekontor og fleksibilitet i arbeidslivet.

Selv om store deler av tjenestesektoren har lave direkte klimautslipp fra egen virksomhet, er de gjerne del av en større verdikjede med store utslipp, gjennom produksjon, mobilitet og forbruk. Det er dessuten flere tjenesteleverandører som vil være problemløsere, både nasjonalt og internasjonalt, med sine bærekraftige forretningsmodeller. Det handler både om sosial og miljømessig bærekraft. Mange ønsker også å fremme sirkulære verdikjeder i sitt arbeid.

Mer klimabevisste og sosialt ansvarlige forbrukere påvirker tjenestebedriftene i bredt. Det handler derfor om å posisjonere seg for et voksende kundeselement, men også om å være en attraktiv arbeidsplass for å rekruttere talenter.

Innen finansielle tjenester har det skjedd en markert endring, der finansinstitusjoner og investorer i økende grad legger til grunn bærekraftkriterier for sine lånekunder og i sin porteføljevaltning. Finansbransjen har blitt en sterkere driver for omstillingen. EUs taksonomi for bærekraftig finans gir et rammeverk for denne utviklingen.

Dette tiåret møter vi for alvor konsekvensene av en aldrende befolkning. Økt press på helse- og omsorgstjenestene krever samarbeid mellom næringslivet og offentlige myndigheter. Til tross for en grundig gjennomgang av Velferdstjenesteutvalget er private tjenestetilbydere innenfor offentlig sektors ansvarsområder et kontroversielt tema.

I Norge har vi lange tradisjoner for samarbeid mellom offentlige og private tjenestetilbydere for å sikre et godt tilbud i hele landet. Pandemien har tydeliggjort behovet for en fleksibel og skalerbar helsetjeneste for

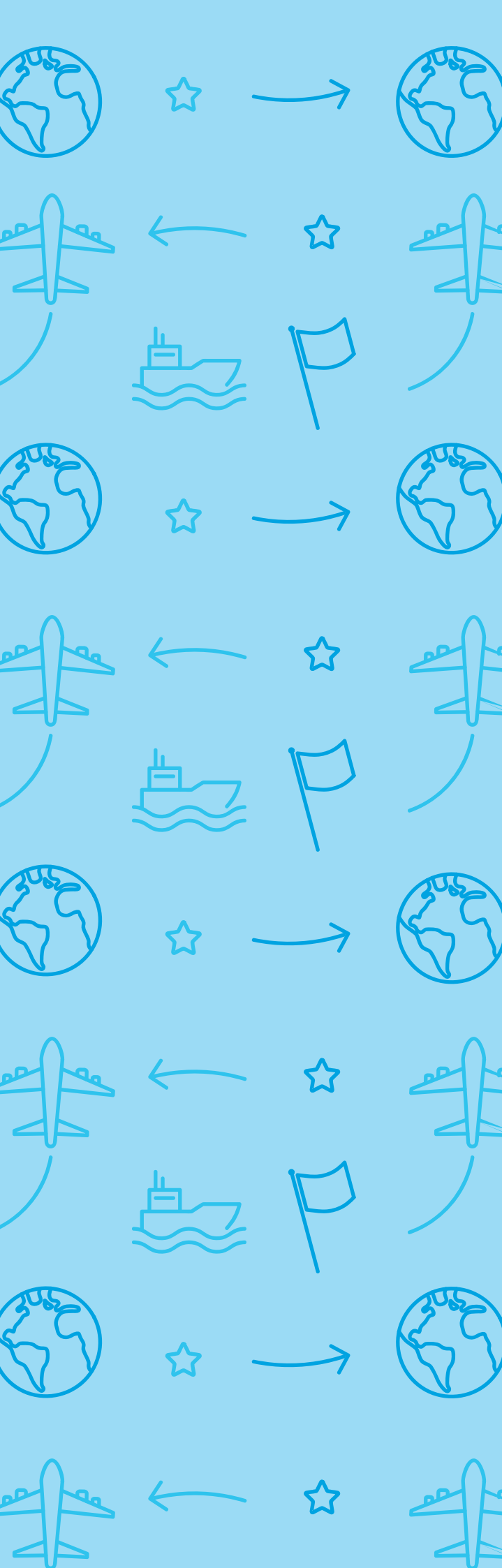
å sikre et godt tilbud uansett bosted og lommebok. Private tilbydere som leverer til kommune og stat bidrar til nettopp dette. En rapport fra Menon Economics viser at private tilbydere er sentrale for velferdstilbudet i distrikts-Norge.

Bemanningsbransjen er en kapasitet som bidrar under produksjonstopper og ved sykefravær, både for offentlig og privat sektor. Det gir også mange en mulighet for å bygge erfaring og sikre et fotfeste i arbeidslivet. Tilsvarende bidrar konsulentmarkedet med kritisk ekspertise og erfaring som kan brukes fleksibelt når behov oppstår i det offentlige.

Vi ønsker å invitere til et offentlig privat samarbeid om hvordan vi kan løse folks behov på en best mulig måte - uavhengig av hvor de bor. Det kan handle om barn som trenger rask og god hjelp fra et kompetent barnevern, mennesker som trenger psykiatriske tjenester, eller eldre som må ha hjemmehjelp for å få hverdagen til å gå rundt. Det kan også handle om å få kritisk kompetanse inn når behovet oppstår. Da må vi ha en praktisk og fleksibel tilnærming til hvordan vi utnytter våre felles ressurser på best mulig måte. Produksjon av velferdstjenester må betraktes som en fellesoppgave.

Sammen bør vi lære av hverandre og videreutvikle tjenester av høy kvalitet, løsninger som passer den enkelte, levert av personell med riktig kompetanse. Bedriftene er klare til å bidra konstruktivt.

En mer internasjonal økonomi

Norge er et lite land med en åpen økonomi, som er avhengig av økonomisk samkvem, arbeidsdeling og handel med omverden. Før koronakrisen var det allerede tegn til at globaliseringen gikk saktere enn før, med en netto økning i antall handelshindrende tiltak og mindre internasjonalt samarbeid. Koronakrisen har også vist at det internasjonale handelssystemet er komplekst og sårbart for enkelthendelser. De økonomiske konsekvensene av forstyrrelser i verdikjedene og stans i handelssystemet er store og sprer seg raskt. Samtidig så vi effektene av at Storbritannia gikk ut av EU og de utfordringer det også skapte for norske bedrifter.

EU er norsk næringslivs største og viktigste eksportmarked. EU har satt seg som mål å sikre økonomisk vekst og industriell konkurransekraft gjennom sin grønne giv og digital omstilling. Det er avgjørende at Norge sørger for å være med på utviklingen for å utnytte eksport- og investeringsmulighetene innenfor sektorer og verdikjeder der vi alt har og kan ha konkurransefordeler. Vi må særlig videreutvikle og styrke klima- og energisamarbeidet med EU.

Samtidig har samarbeidet med EU vært viktig for å sikre Norge tilgang på vaksiner, nødvendig arbeidskraft til norsk industri, og varer. Et felles europeisk system for "koronapass" har også vært viktig for å sikre trygge rammer for grensekryssende arbeidstakere og tjenester, og for turistnæringen både i Norge og Europa. Økt usikkerhet og utfordringer innen ulike globale verdikjeder gjør det enda viktigere for Norge å delta aktivt i internasjonalt samarbeid med like spilleregler for alle.

Vår erfaring er at den strategiske innsatsen for å fremme eksport og være aktivt til stede i EU og andre sentrale eksportmarkeder har vært for svak og fragmentert. I tillegg har bedriftene vært for lite involvert i prioriteringene som er gjort. Dette understrekes også av en rapport fra NUPI om norske myndigheters innsats for å følge opp EUs grønne giv.

Eksportstrategirådet ble etablert i 2021 for å gi mer strategiske og spissede eksportsatsinger. Det blir avgjørende å involvere bedriftene tett i utarbeidelsen av disse satsingene og sikre at de har eierskap til strategiene. I Norge mangler det en klar kobling mellom det næringsfremmearbeidet som skjer ved utenriksstasjonene og næringslivet.

De nordiske landene har mye til felles og ses ofte på som en enhet utenfor Norden og Europa. Et tettere samarbeid mot nye og eksisterende eksportmarkeder kan derfor være en vinn-vinn situasjon for alle parter. Det norske, svenske og finske virkemiddelapparatet, Innovasjon Norge, Business Sweden og Eksport Finland har innledet et samarbeid om et utvalg grønne elektriske verdikjeder og markedsanalyser. Næringslivsorganisasjonene ønsker å bidra inn i dette samarbeidet med sine nettverk og kompetanse.

For å gjenreise den europeiske økonomien og få fortgang på den grønne og digitale omstillingen, har EU blitt enige om en felles gjenreisningspakke kalt Next Generation EU. Med denne pakken kan opptil €800 milliarder utbetales til medlemslandene i form av tilskudd og lån. I bl.a. Tyskland, Frankrike, Spania og Italia skal det satses stort på prosjekter tilknyttet for eksempel hydrogenproduksjon- og distribusjon, og elektrifisering av transportsektoren.

EUs høye ambisjoner for grønn energi og teknologi betyr ikke bare at det er store markedsmuligheter for grønne elektriske verdikjeder fra Norge i Europa, men at EU og medlemslandene også satser sterkt på disse nye næringene gjennom rammeprogrammer og statsstøtte.

Important Projects of Common European Interest (IPCEI) er en form for statsstøtte som tas i stadig større bruk blant EUs medlemsland for å støtte kritiske næringer og verdikjeder som batterier, hydrogen, og mikroelektronikk. Det er viktig for norske bedrifter at det ikke skapes ulike konkurransevilkår når det gjelder

å tiltrekke seg investeringer og industriutvikling til Norge, f.eks. innen batteriverdikjeden og sjømatnæringen.

Norge deltar i programmer som Horisont Europa, Digital Europe, European Defence Fund, European Space Programme, Single Market Programme og flere. Dette vil gi norske bedrifter store muligheter for europeisk samarbeid og støtte.

Norske bedrifter har behov for å i større grad forstå markedsutviklingen knyttet til EUs grønne giv og energiomstilling. Det er behov for en langt sterkere tilstedeværelse og bedre samordning av norske bedrifter og myndigheter i Brussel for å fange opp disse utviklingstrekkene.

Norge inngikk i 2021 en handelsavtale med Storbritannia, noe som sikrer fortsatt tilgang til et av våre viktigste markeder. Både EU og EFTA har fremforhandlet frihandelsavtaler med Mercosur (Argentina, Brasil, Paraguay og Uruguay). Strid og motstand mot bærekraften i avtalen har gjort at de ikke er ratifisert. EFTA - Mercosur-avtalen er ennå ikke fremlagt for Stortinget.

En frihandelsavtale med Kina er viktig både for næringslivet og for Norge som nasjon. Avtalen som nå forhandles vil kunne gi bedriftene bedre markedsgang i Kina gjennom tollettelser og enklere byråkrati og åpne dører for norske investeringer i verdens nest største og raskt voksende økonomi. En slik avtale vil kunne utgjøre en mulig plattform for politisk dialog om alt fra innovasjon, investeringer og handel til klima, bærekraft og menneskerettigheter.

Forsterkede trekk fra 2022

Private bedrifter vil være sentrale for omstillingen de neste årene. Denne gjennomgangen viser at det trengs rammevilkår som styrker bedriftene og det private eierskapets rolle i å skape morgendagens løsninger. Det vil tjene en mer bærekraftig utvikling av samfunnet vårt.

Flere av de satsingene som løftes frem her vil også gi felles synergier. For eksempel vil det grønne skiftet kunne være en motor for jobbskaping, samtidig som det er avhengig av kompetanse, et sterkere internasjonalt samarbeid og eksportfremme. Et digitalt løft vil bidra til å gjøre samfunnet mer produktivt, men vil

også kreve ny kompetanse og et arbeidsliv som er rigget for å ta mulighetene i bruk. For å få dette til kreves et takttskifte og en konstruktiv tilnærming til hvordan ulike bedrifter kan brukes for å løse ulike problemstillinger, enten de gjelder klima, demografi eller velferdsoppgaver.

Basert på denne gjennomgangen og tilbakemeldingene NHO jevnlig får fra medlemsbedriftene om deres utfordringer og behov, løfter vi her frem seks prioriterte områder ved inngangen til 2022.

1. Utvikle grønn konkurransekraft og kutte utslipp

Klima- og energiomstilling er nødvendig for å holde verden innenfor målet om 1,5 graders oppvarming. Det er vår tids største globale utfordring. Mange bedrifter posisjonerer seg aktivt for å utvikle nye grønne løsninger, for eksempel innen elektrifisering og biobaserte næringer. Grønn omstilling definerer markedet og mulighetene for næringslivet fremover. For å lykkes med klima- og energiomstillingen, kreves at bedriftene skalerer opp nye grønne verdikjeder og tar i bruk klimaløsningene. Klima-, energi- og næringspolitikk må kobles tettere sammen. Det gir grunnlag for jobbskaping og eksportmuligheter.

I 2022 må innsatsen rettes inn på å etablere gjensidig forpliktende klimapartnerskap mellom næringsliv og myndigheter som sikrer at et grønt skifte også er et taktskifte. Sentrale punkter blir et tydelig ambisjonsnivå, gode koblinger til internasjonale markeder, målrettet risikoavlastning der det er behov, høyere tempo i offentlige prosesser og et kompetanseløft. I dette ligger også behovet for oppskalering av fornybar kraft, energieffektivisering og nettkapasitet for å møte den økte etterspørselen som følger av elektrifiseringen.

2. Gjøre norsk næringsliv teknologiledende i et digitalisert samfunn

Norske bedrifter er avhengige av rask teknologisk utvikling og innovasjon for å være konkurranedyktige. De politiske premissene for å drive og møte digitaliseringen av samfunnet og det teknologidrevne næringslivet må legges nå.

For 2022 handler dette om å legge bedre til rette for kompetanseutvikling både i bredde og spiss, herunder rekruttering utenfra, sikre en digital infrastruktur for hele landet og gode rammebetingelser som bygger opp under deling av data og andre digitale muligheter.

3. Øke eksporten og styrke internasjonalt samarbeid

I en åpen økonomi er bedriftene avhengig av god markedsadgang. Andre land vi konkurrerer med, satser strategisk på eksport gjennom samarbeid mellom myndigheter og bedrifter. EUs Green Deal, EUs gjenreisningspakke og EUs rammeprogrammer for innovasjon og forskning, gir store muligheter for norske bedrifter.

For 2022 blir det avgjørende å engasjere seg tettere og med større tilstedeværelse i oppfølgingen av EUs planer og rammeverk. Norske myndigheter må involvere seg tidligere og mer strategisk for å ivareta norske interesser og sikre verdikjeder med stort eksportpotensial. Verdien av internasjonalt samarbeid og handel må tydeliggjøres.

4. Skape et mer bærekraftig og vekstfremmende arbeidsliv

Den norske samfunns- og arbeidslivsmodellen er avhengig av høy sysselsetting for å være økonomisk og sosialt bærekraftig. For mange i arbeidsfør alder står utenfor arbeidslivet. Økt arbeidsdeltakelse må også komme gjennom redusert frafall og at flere står lenger i jobb. Arbeidslinja å styrkes.

For 2022 innebærer dette å sørge for at incentivene til å delta i arbeidslivet ikke svekkes og at det ikke innføres nye reguleringer på arbeidslivsfeltet som gjør det vanskeligere å drive virksomhet og være arbeidsgiver.

5. Øke tilgangen på kompetent arbeidskraft for næringslivet

Fremover blir det avgjørende at vi klarer å gi folk utdanning og kompetanse som gir jobb og bidrar til et bærekraftig og konkurransedyktig næringsliv. Seks av ti NHO-medlemmer oppgir at de mangler tilgang på arbeidskraft med rett kompetanse.

For 2022 blir det avgjørende med både strakstiltak og en langsiktig plan for å sikre at arbeidslivets kompetansebehov dekkes, gjennom rekruttering, utdanning og kompetanseutvikling. Utdanningsinstitusjonene må mobiliseres og arbeidet med livslang læring i arbeidslivet må styrkes, i samarbeid mellom bedrifter og kunnskapssektoren.

6. Styrke privates rolle som leverandør til det offentlige

Fremover møter vi utfordringer med en aldrende befolkning, press på offentlige finanser og økte forventninger til offentlige tjenester. Mange bedrifter bidrar med løsninger og tjenester som forbedrer offentlig sektor. Samtidig er det offentlige et viktig marked for mange bedrifter og kjøper årlig varer og tjenester for rundt 600 mrd. kroner. Det pågår nå en krevende politisk debatt om hvilken rolle private leverandører skal ha i offentlig tjenesteproduksjon.

For 2022 må vi sikre at det blir en felles oppgave å bidra til at våre felles velferdstjenester utvikles i tråd med behovene i samfunnet. Konkurranse og samarbeid virker skjerpene og driver frem nye løsninger og produkter, ny teknologi og nye markedsmuligheter. Innsatsen innen helse- og velferdsteknologi må styrkes, og det ligger et stort potensial i å bruke offentlige anskaffelser mer aktivt for å fremme samfunns mål og næringsutvikling.

